

Mandat for ekspertutvalg for god måloppnåelse i offentlig finansiert forskning

Bakgrunn

St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning slår fast at det skal settes ned et ekspertutvalg som skal gi råd om bedre måloppnåelse i forskningspolitikken: ”*Ekspertutvalget skal gå gjennom mål- og resultatstyring i forskningssektoren og foreslå endringer som bidrar til høyest mulig samfunnsøkonomisk avkastning av forskningsinnsatsen. Utvalget skal herunder foreslå resultatindikatorer for forskningssektoren. En slik gjennomgang av forskningens mål og resultater må ta utgangspunkt i at forskningen skal ha høy kvalitet, og at staten også har et viktig ansvar for grunnforskning.*”

St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning legger regjeringen vekt på å få fram tydelige mål i forskningspolitikken og retter oppmerksomhet mot mål og resultater, og mot gjennomføring. Meldingen presenterer ni mål i forskningspolitikken. Målene gir et viktig signal om at offentlig finansiert forskning må begrunnes i forskningens bidrag til å løse sentrale samfunnsutfordringer.

Regjeringens mål er at norsk forskningspolitikk skal bidra til:

- å løse globale utfordringer med særlig vekt på miljø-, klima-, hav-, matsikkerhet- og energiforskning
- god helse, utjevne sosiale helseforskjeller og utvikle helsetjenester av høy kvalitet
- forskningsbasert velferdspolitikk og profesjonsutøvelse i velferdssektorenes yrker
- et kunnskapsbasert næringsliv i hele landet
- næringsrelevant forskning innen områdene mat, marin, maritim, reiseliv, energi, miljø, bioteknologi, IKT og nye materialer/nanoteknologi
- høy kvalitet i forskningen
- et velfungerende forskningssystem
- høy grad av internasjonalisering av forskningen
- effektiv utnyttelse av forskningsressursene og –resultatene

De siste fire målene er tverrgående for hele forskningssystemet. I meldingen slås det fast at Norge ligger godt an internasjonalt når det gjelder utvikling av resultatbaserte finansieringssystemer, statistikk, evalueringer og fakta om forskning og innovasjon, men at det er behov for å styrke og systematisere kunnskapsgrunnlaget både gjennom fortsatt utvikling av statistikken og gjennom analyse og forskning. Meldingen sier at det skal etableres et opplegg for en mer systematisk oppfølging av ressurser og resultater i norsk forskning og for rapportering i forhold til de ni forskningspolitiske målene som settes i meldingen. Forskning og innovasjon er komplekse aktiviteter med mange indirekte effekter som vanskelig lar seg fange inn av enkeltindikatorer. Det fremheves derfor at et bredt sett av indikatorer og metoder må legges til grunn for vurderingene. Meldingen poengterer særlig at det skal rettes oppmerksomhet mot de fire tverrgående målene.

Meldingen inviterer til en dialog om hvordan tilstanden i norsk forskning best kan vurderes. Som ledd i dialogen og i arbeidet med mer systematisk oppfølging av ressurser og resultater i norsk forskning, varsles det at det skal settes ned et ekspertutvalg som skal bidra til utviklingen av dette systemet.

Oppgaver:

Utvalgets arbeid skal gi et bedre grunnlag for å vurdere status i forhold til de ni forskningspolitiske målene i St. meld nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning, om det er godt samsvar mellom ressursinnsats og resultater, og om systemet og virkemidlene er godt utformet og effektive.

Utvalget skal rette særlig oppmerksomhet mot de fire tverrgående målene. Utvalget skal foreslå endringer som fører til høyest mulig samfunnsøkonomisk nytte i bred forstand av den offentlig finansierte forskningen. Utvalget skal ta utgangspunkt i at det offentlige også har et ansvar for langsiktig kompetansebygging i samfunnet og for grunnforskning. Innenfor rammen av de ni overordnede målene for norsk forskning som regjeringen og Storting har satt, skal utvalget drøfte sammenhengen mellom mål, ressurser og resultater for offentlig finansierte forskning og gi råd om:

- det er behov for endringer i den offentlige finansieringen, med særlig henblikk på de fire hovedstrømmene angitt nedenfor, som kan gi høyere kvalitet i forskningen og bedre utnyttelse av ressursene knyttet til de ni forskningspolitiske målene
- hvordan myndighetene, i lys av samfunnets behov, kan utvikle et bedre grunnlag for kritisk å vurdere ressurstilgang og rekruttering i forskningen
- gode overordnede resultatmål og indikatorer for offentlig finansiering av forskning, herunder hensiktsmessige mellomliggende indikatorer for årlig rapportering
- hvilke prinsipper som bør ligge til grunn og hvilke endringer som eventuelt bør gjennomføres for at mål og resultatstyring bedre kan anvendes som styringsverktøy i forskningspolitikken

Utvalget skal utrede økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene, jf. Utredningsinstruksen.

Som bakgrunn for sine samlede vurderinger må utvalget skaffe seg en oversikt over finansieringssystemer, statistikk, evalueringer og annet eksisterende faktagrunnlag om norsk forskning. Utvalget skal også skaffe seg oversikt over status for internasjonale studier og ”best practise” i andre land for måling av effekter og samfunnsøkonomisk avkastning av offentlig finansierte forskning.

I alt tildeles det midler til forskning på ca 125 kapitler i statsbudsjettet. Det er allerede gjennomført et betydelig arbeid når det gjelder indikatorbasert finansiering og mål- og resultatstyring av de sentrale forskningsinstitusjonene. Utvalget må skaffe seg en oversikt over de ulike finansieringsstrømmene og hvilke mål og resultatkrav som i dag settes fra bevilgende myndigheter for offentlige bevilgninger til forskning. Forskning er preget av et lengre tidsforløp fra bevilgning til endelige resultater enn mange andre budsjettposter, og utvalget må ta hensyn til dette. Blant annet er det viktig å ta i betraktning det offentliges ansvar for den langsiktige grunnforskningen og at en stor andel av de offentlige bevilgningene er ”sammensatte FoU-bevilgninger” eller midler som inngår i andre hovedformål enn FoU. Dette gjelder for eksempel de direkte bevilgningene til universitetene og høyskolene og til helseforetakene. Det er fire forskningsutøvende sektorer i det norske forskningssystemet. Universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter, helseforetak og næringslivet. Alle disse sektorene mottar offentlige bevilgninger. Den offentlige finansieringen av forskning har flere formål, kanaliseres på

ulike måter, og gir så vel direkte som indirekte effekter. De offentlige FoU-bevilgningene kan grupperes i følgende hovedstrømmer:

- Direkte bevilgninger/basisbevilgninger til universiteter og høyskoler, helseforetak og forskningsinstitutter
- Midler gjennom Norges forskningsråd
- Skatteinsentiver
- Bevilgninger til EU for norsk deltakelse i det europeiske forskningssamarbeidet

Utvalgets forslag må ta utgangspunkt i de fire forskningsutøvende sektorene og hovedfinansieringsstrømmene

Tidsramme og arbeidsform

Utvalget skal avgi endelig rapport til forsknings- og høyere utdanningsministeren i form av en NOU, senest innen 1. mai 2011. Utvalget skal ha en åpen arbeidsmåte som inviterer til dialog og diskusjon med forskningssektoren og andre relevante aktører og som bidrar til at temaene blir bredt belyst før anbefalingene kommer til regjeringen. Departementene skal informeres om arbeidet på egnet måte.

Sammensetting

- Professor Jan Ernst Fagerberg, Oslo (leder)
- Adm. direktør Gry Agnete Alsos, Bodø
- Direktør Marianne Andreassen, Oslo
- Forsker Ådne Cappelen, Oslo
- Leder Inge Jan Henjesand, Oslo
- Professor Astrid Læg Reid, Trondheim
- Prorektor Curt Rice, Tromsø
- Professor Agnar Sandmo, Bergen
- Direktør Randi Søgner, Oslo